

HB/

9. mai 2022

Nærings- og fiskeridepartementet

Høringssvar fra Fiskebåt – etablering av et tillatelsesregime for havbruk til havs mm.

Fiskebåt viser til høringsnotat av 2. februar 2022 om etablering av et tillatelsesregime for havbruk til havs og endringer i yttergrensene i produksjonsområdeforskriften. Fiskebåt vil i det følgende komme med noen kommentarer til det tillatelsesregimet som nå er under utarbeiding.

Innledning

Fiskebåt er arbeidsgiver- og interesseorganisasjon for den havgående fiskeflåten. Havfiskeflåten sysselsetter om lag 50% av heltidsfiskerne, og står for cirka 70% av verdien fra norske fiskerier. Flåten har i lang tid operert i de havområder som nå interesserer andre næringer, herunder havbruksnæringen. Fiskerinæringen har gått fra å være en subsidiert næring, til å bli en lønnsom næring på midten av 1990-tallet. For å kunne drive lønnsomme fiskeri trenger næringen store havarealer for faktisk utøvelse av fiske, og man trenger sunne og friske fiskebestander å høste på. Da blir det avgjørende at nye næringer ikke tar opp for store arealer og at de ikke påvirker økosystemene, miljøet og livet i havet på en negativ måte.

Havet er allerede tatt i bruk av flere store næringer, blant annet olje- og gassnæringen, vindkraftnæringen, skipsfarten og forsvaret, i tillegg til fiskerinæringen – som alle setter sine spor i større eller mindre grad. I tillegg er det flere næringer på veg. Man kan derfor ikke lenger bare se på en næring isolert, når man skal utarbeide fremtidens regelverk på området. Ved å etablere gode mekanismer for å hensynta dette i det nye tillatelsesregimet vil man kanskje kunne sikre at den totale belastningen på livet i havet ikke blir for stort, og ødelegger det livsgrunnlaget som er der.

Involvering og innflytelse

Når det skal etableres havbruk til havs vil den havgående fiskeflåten være en viktig aktør man må forholde seg til. Da blir det avgjørende at vi som interesseorganisasjon involveres fra starten av og kontinuerlig underveis i prosessen. For å sikre dette mener vi regelverket må legge til rette for reel påvirkning fra fiskerinæringen, og andre med berørte interesser i aktuelle områder.

For eksempel bør det presiseres i laksetildelingsforskriften § 4-8 at forslag til program for prosjektspesifikk konsekvensutredning skal sendes på høring til interesseorganisasjonene, og ikke bare til relevante myndigheter. Sml. § 4-3 som har en ordlyd «*gjenstand for offentlig høring*» og § 4-10 som har en ordlyd «*til relevante myndigheter og interesseorganisasjoner*». Det hadde vært en fordel om ordlyden for disse offentlige høringene var den samme i alle bestemmelsene hvor det er tiltenkt at berørte interesser og næringer skal få komme med innspill.

I tillegg mener vi inndelingen i utlysningsområder etter § 4-4 også bør sendes på høring til interesseorganisasjonene. Når man er kommet til dette stadiet i prosessen blir det viktig at myndighetene følger opp de innspill som kommer, dersom man ønsker å oppnå sameksistens. Her kan det gjøres viktige tilpasninger som kan redusere fremtidig konflikter. Retningslinjene for dette bør være tydelige fra starten av.

Når fiskerinæringen kommer med samlede, konstruktive og begrunnede innspill så forventer vi at disse blir reelt vurdert i prosessen. Regelverket må derfor være utformet på en slik måte at dette blir tilstrekkelig ivaretatt, slik at manglende hensyntagen til berørte interesser og næringer ikke skal kunne begrunnes med et uklart regelverk eller en uklart lovgivervilje.

Areal

På generelt grunnlag mener Fiskebåt at det ikke må etableres havbruk i områder hvor det foregår fiske, og man må være spesielt forsiktig med å tillate havbruk i de områdene man ikke har tilstrekkelig kunnskap om konsekvensene, jf. føre-var-prinsippet. Det bør for eksempel ikke etableres havbruk i gyte- og oppvekstområder, og heller ikke direkte oppstrøms eller nedstrøms fra slike områder.

Det er viktig at man i første runde setter av store områder for havbruk til havs, som i løpet av prosessen nedskaleres betydelig for å tilpasses annen aktivitet i området. Erfaring viser at de fleste foreslåtte områdene må tilpasses, dersom man skal unngå arealkonflikt med fiskerinæringen og/eller andre interesser i området. Dette mener vi skal være mulig – enn så lenge. Samtidig erfarer vi at de mest gunstige områdene for næringsutvikling til havs begynner å fylle seg opp, og myndighetene bør nok ikke vente for lenge med å sette en grense.

Fiskebåt mener videre at Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet gjorde et godt arbeid når det ble foreslått områder for havbruk til havs, og vi kan se at fiskeriaktivitet og annen aktivitet allerede er forsøkt hensyntatt i den prosessen. I tillegg er områdene såpass store at det vil være muligheter for å gjøre tilpasninger. Dette skaper et betryggende utgangspunkt for den videre prosessen, som gir fiskerinæringen tillitt til at det forsøkes å få til reell sameksistens med fiskerinæringen.

Overordnet og samordnet plan for næringens utvikling

Store områder for havbruk til havs må imidlertid ikke kunne brukes som argument for å øke biomassen i området. Tillatelsesregimet må ha klare og forutsigbare regler for å hindre at dette blir tilfellet. Kapasitetsbegrensningene må være basert på en større, overordnet og samordnet plan – i tett dialog med andre sektormyndigheter og brukere havet, samt Havforskningsinstituttet – for å sikre at den totale belastningen på havet ikke blir for stor.

Dette nye tillatelsesregimet kommer til å involvere flere sektormyndigheter. Fiskebåt opplever allerede at ulike sektormyndigheter kommuniserer lite eller dårlig med hverandre når det nå etableres nye næringer til havs. Vi har derfor i flere år etterspurt en samlet arealplan for våre havområder, for å sikre en hensiktsmessig, rettferdig og omforent fordeling av havarealene, der alle sektormyndigheter får ansvar for å ivareta sine sektorer og interesser. Desto flere næringer som kommer til, jo større blir behovet for en overordnet plan for hvordan dette skal la seg løse.

I minste fall bør det etableres andre mekanismer som forbedrer og ivaretar kommunikasjonen mellom sektormyndighetene, noe som igjen kan sikre en bedre ivaretagelse av berørte interesser og sørge for legitimitet for denne nye næringen som kommer. Et forslag kan være at det gjennomføres obligatoriske/faste samordningsmøter mellom de ulike sektormyndighetene før endelige tillatelser gis, og ikke bare dersom en av sektormyndighetene vurderer å gi avslag på søknad, jf. laksetildelingsforskriften § 4-12. Det bør her være regler/veiledere som kan sikre gode og betryggende prosesser, dersom det er sterke og motstridende interesser.

Kunnskapsgrunnlaget

Fiskebåt mener det er problematisk at konsekvensutredningene, herunder også den offentlige overordnede konsekvensutredningen, utelukkende skal basere seg på tilgjengelig kunnskap. Havbruk til havs er en ny næring, som vi ikke kjenner konsekvensene av. Det kan bli nødvendig å

gjøre feltundersøkelser eller andre forskningsprosjekter for å forhindre skade på miljøet og bestandene. Regelverket og forarbeidene må derfor være utformet på en slik måte at det ikke setter grenser for slikt arbeid, eller for implementeringen av resultater fra slikt arbeid i tillatelsesprosessen.

I stedet bør det etableres klare regler om at man skal forsøke å fylle de kunnskapshullene som foreligger, og innhente kunnskap der slikt mangler. På denne måten vil man etablere et betryggende kunnskapsgrunnlag for de konsekvensutredningene som skal gjennomføres i årene som kommer. Dersom slik kunnskap ikke foreligger, bør det legges en føre-var tilnærming til grunn. Dette bør være førende for all etablering av ny næring til havs.

En slik tilnærming må også på plass dersom myndighetene skal oppfylle FNs bærekraftsmål nr. 14 om å forvalte og beskytte økosystemene i havet og langs kysten på en bærekraftig måte for å unngå betydelig skadevirkninger. Dersom ny kunnskap tilsier skade på miljøet, bestandene og fiskeriene bør det også etableres mekanismer i regelverket som gjør det mulig å ta raske grep.

Det er videre lus og næringens påvirkning på villaksen som får størst fokus når det kommer til forskning. Dette mener Fiskebåt er naturlig, men samtidig ikke tilstrekkelig. Vi mener det også bør gjøres undersøkelser og rettes et større fokus på potensielle konsekvenser for andre ville fiskebestander, og kanskje spesielt for gyteadferd, reproduksjon mv. Det bør også undersøkes hvordan utslipp av organiske partikler, næringssalter, medisiner, kobber eller andre typer antibegroingsmidler mm. påvirker miljøet og bestandene rundt.

Havforskningsinstituttet har i rapport «*Havbruk til havs – fysiske miljøbetingelser og økosystempåvirkning*» anbefalt at det ikke legges havbruksinstallasjoner på eller umiddelbart nedstrøms av viktige gytefelt. I tillegg bør det undersøkes om havbruksanlegg direkte oppstrøms fra viktige gytefelt også kan møte på samme utfordringer. Begge deler vil kunne påvirke egg og larver på en negativ måte, som vi i dag ikke kjenner konsekvensene av. Videre bør man i størst mulig grad sikre avlusing i lukkede enheter, ellers bør man forske videre på hvilke konsekvenser avlusingsmidler kan ha for krill og raudåte – som er livsviktig føde for mange av bestandene våre.

Dersom man på et senere tidspunkt skal etablere et system for produksjonsøkning til havs må det i minste fall basere seg på andre kriterier enn bare lus. Dette gjelder til havs på lik linje som langs kysten, og inne i fjordene. Relevante kriterier for dette vil kunne redusere eventuell negativ påvirkning på økosystemene i havet. Det samme gjelder også de kriterier og terskelverdien som skal legges til grunn i veileder for den prosjektspesifikke konsekvensutredningen.

Avslutning

Departementet må under utarbeidelsen av dette tillatelsesregimet sørge for å etablere bestemmelser som sikrer åpenhet og medvirkning gjennom hele prosessen, da dette blir viktig som grunnlag for legitimitet og allmenn aksept når havbruksnæringen nå skal etablere seg til havs. På denne måten vil man kanskje klare å redusere konflikt med fiskerinæringen, samt andre berørte næringer, spare miljøet og bestandene og hindre forsinkelser i utviklingen av havbruksnæringen til havs.

Vennlig hilsen

FISKEBÅT

Audun Maråk

Hanna Bauge

Kopi: Fiskeridirektoratet, Havforskningsinstituttet, Norges Fiskarlag

Brevet er godkjent elektronisk og sendes uten underskrift.